

Papp László: Amikor a Nagyerdő még a Bem térig ért... Emlékek a 100 éves Debreceni Egyetemről, különös tekintettel a Tisza István és a Kossuth Lajos Tudományegyetemekre (1912-2012).

Debrecen, 2013. 634 oldal

Az 1912-ben alapított Debreceni Egyetem számos területen volt folytatója a Református Kollégium több évszázados tevékenységének. Az oktatásban nem lehetett eltekinteni a kollégiumi hagyományoktól, hiszen a teológia, a jog és a bölcsészettudományok professzorainak jelentős része a Kollégium aktív tanárai közül került ki, de az új egyetem – saját hivatali szervezet, könyvtár és mindenekelőtt épület híján – működésében évekig gyakorlatilag is rá volt utalva a kollégiumi háttérre. Az önállóság kiépítésének elhúzóda tette lehetővé azt, hogy az egyetem centenáriumi megemlékezései akár több évet is felöljenek, hiszen az egyetem megalapításának eseményei az 1910-es évek elején, ugyanúgy a 2010-es években is hosszabb időszakra terjedtek ki. A nevezetes évforduló alkalmából 2012-ben megjelent kötetekhez csatlakozik Papp Lászlónak, a Kossuth Lajos Tudományegyetem volt főtitkárnak munkája is, amely a KLTE-nek a jelenlegi Debreceni Egyetembe beolvadt két kara, a Bölcsészettudományi és Természettudományi Kar múltjának eseményeihez viszi közelebb az olvasót.

Az öt nagy fejezetből felépülő kötet tágabb történeti és kultúrtörténeti áttekin-téssel indul. Első fejezetében, amely a „Debrecen a tájakat összekötő város” címet viseli, Debrecen híres szülötteiről és az egyetem jogelődjének tekintett Református Kollégium történetéről olvashatunk. Megtudjuk, hogy a Kollégiumban az alap- és középfokú oktatás mellett már a 18. századtól kezdve felső-fokú képzést is folytattak, amelyből aztán

magas szintű pedagógiai, jogi és teológiai képzés nőtt ki (utóbbi természetesen már a Kollégium alapításától fogva létezett). Ebben a fejezetben kerülnek bemutatásra olyan debreceni jellegzetességek is, mint a város jelképeinek tekinthető Nagyerdő, a Nagytemplom, a kollégiumi Fűvészkert, a Déri Múzeum és a Simonyi út. A fejezet az egyetem történetét a magyar történelem 20. századi történetének szokásos, közismert korszakokra való bontása szerint kíséri végig, de jut hely benne a meginduló egyetemhez szorosan kötődő szellemi műhelyek – a Nyári Egyetem, vagy az Ady Társaság – bemutatásának is. Foglalkozik az Egyetemi Könyvtár történetével, amelynek szerző – egy későbbi időszakban, főtitkársága előtt – hosszú időn keresztül maga is munkatársa volt. Már ebben a fejezetben is számos olyan névvel találkozhatunk, amelynek viselője jelentős szerepet játszott az egyetem történetének valamelyik időszakában.

A könyv gerincének a II. fejezetet tekinthetjük, amely közel 400 oldalon keresztül mutatja be a Bölcsészet- és a Természettudományi Karok nevezetes alakjait. A fejezetnek karok szerint elkülönített mindkét része „A professzori arcképek – tanítványi arcélek” alcímet kapta, hiszen egymás mellett szerepelnek a nagy iskolateremtő professzorok és tanítványaik, akik közül jó néhányan maguk is önálló iskolát teremtettek. Az adatokban gazdag életrajzok és tudománytörténeti vázlatok mellett itt jelennek meg leginkább a szubjektív visszaemlékezések, amelyek további adalékok-

kal szolgálnak egy-egy személy életrajzához, illetve egy-egy egység történetéhez.

A III. fejezetben szerző az egykori Kossuth Lajos Tudományegyetem díszdoktorainak állít emléket. A száraz felsorolás helyett ebben a fejezetben is megismerhetünk az egyetem történetén túlmutató értesüléseket, olvashatunk az egyes szereplőkhöz közelebb vivő visszaemlékezéseket. Többek között itt tudhatjuk meg, hogy az egyetemi botanikai iskola megteremtőjéről, Soó Rezsőről egy Tanzániában felfedezett új növény-nemzetséget neveztek el.

A IV. fejezetben – címe „Emlékezünk a régiekről...” – az egyetem nevezetes személyeihez köthető történeteket, nem egyszer anekdotákat olvashatunk. Megtudhatjuk például azt, hogy Baltazár Dezső református püspöknek milyen jelentős szerepe volt az egyetem alapításában, illetve a Református Kollégium szellemiségének átörökítésében az egyetem történetének kezdeti időszakában. Ma már anekdota-számba menő, annak idején viszont egyáltalán nem mulatságosnak számító történet Szentpéteri Kun Béla református egyházjogász esete, aki 1919 után vette fel a Szentpéteri előnevet, mivel a Magyar Tanácsköztársaság egykori vezetőjével való névazonossága miatt mind a város román megszállása, mind az ezt követő időszakban atrocitások érték.

Papp László sok éve kutatja az egyetem, s azon belül is elsősorban a 2000-ben a Debreceni Egyetembe integrált KLTE történetét. Mint egykori – az egyetem mindenkori vezetésével napi kapcsolatban álló – munkatárs nemcsak azokról a momentumokról tud beszámolni, ame-

lyek a nyilvánosság előtt jelenítették meg az egyetem mindennapjait, s amelyek az egyetem hivatalos történetéhez nélkülözhetetlenek, hanem olyan forrásokat is be tud vonni kutatásaiba, amelyek a kívülálló számára nehezen magyarázhatónak, de akár érthetetlennek is tűnhetnek. Munkáját megkönnyíti, de egyúttal meg is nehezíti a személyes emlékezés. A tények előadása során emlékezetében minduntalan olyan, az egyes professzorokra jellemző vonások, szinte feledésbe merült epizódok bukkannak fel, amelyek a hivatalos forrásokban talán nem is feltétlenül szerepelnek, s a jelen megörökítés nélkül bizonyára hamar feledés borítaná őket. Ha a 2012-ben megjelent centenáriumi egyetemtörténeti kötet tanulmányai ezt a munkát még nem is tudták felhasználni, a következő évfordulók megemlékezéseinek szerzői – akik számára az itt megörökített professzorok személye és a hozzájuk kapcsolódó epizódok már valóban a múltba vesznek – lapjait mindenképpen haszonnal forgathatják.

Ami pedig napjaink olvasóit illeti, az egyetem oktatói és egykori hallgatói számára az említett szereplők neve – természetesen saját életkoruknak, az egyetemmel való kapcsolatuk kialakulása időpontjának megfelelően – általában nem lehet ismeretlen. Ezért is kelthetik fel érdeklődésüket az eddigi tudásukat megerősítő vagy gyengítő újabb adatok, tények. Papp László terjedelmében is tiszteletet kiváltó kötete mindenesetre számukra is olyan betekintést nyújthat, amely nemcsak az egyetem történetével kapcsolatos alapvető információkkal gazdagíthatja őket, hanem – és nem utolsósorban – olvasmányosságával is különös vonzerőt gyakorolhat rájuk.

Bacsa Balázs Antal